

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ПРОЕКТУВАННЯ В СИСТЕМІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ

**Н. В. Завізна, доктор економічних наук.
Науково-дослідний економічний інститут, м. Київ**

© Завізна Н. В., 2013.

Стаття отримана редакцією 11.09.2013 р.

Вступ. Ураховуючи загальні закономірності світового розвитку й посилення важливості реалізації соціальних пріоритетів, можна вважати, що сучасним виміром регіонального розвитку виступає якість життя. Важливу роль у життєдіяльності населення та забезпеченні якості його життя відіграє житлово-комунальне господарство (ЖКГ), яке водночас є й важливою складовою розвитку соціально-економічної системи міста, що вимагає вдосконалення регулювання розвитку міст України. Однак значне недофінансування системи ЖКГ створило негативні умови для його функціонування, більшість підприємств ЖКГ є технічно недосконалими, що зумовлює недостатній рівень обслуговування, якість та подорожчання відповідних послуг. Необхідність залучення інвестицій у ЖКГ за умов низької інвестиційної привабливості господарства визначає актуальність регулювання розвитку міста як об'єкта інвестиційних процесів у ЖКГ [1].

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. У науковому плані ще недостатньо відпрацьовано теоретико-методологічні засади розв'язання проблем розвитку міста як об'єкта інвестиційних процесів у ЖКГ. Дослідження вітчизняних і російських учених-економістів здебільшого відображають проблеми формування, функціонування та інвестування ЖКГ на галузевому рівні. Зокрема, ці питання досліджено у роботах І. М. Салія, Ю. Ю. Усенка, В. М. Стеняєва, В. А. Студінського, Д. М. Жукової, Т. М. Кришталь, Н. Ф. Чечетової, М. В. Тарнижевського, І. Н. Осипенка, В. В. Дорофійенка, Г. І. Онищука. Регіональні аспекти цієї проблематики висвітлено в роботах Б. І. Адамової, В. М. Бабаєва, С. В. Богачова, О. В. Бойко-Бойчука, Є. І. Зоріна, Т. М. Качали, В. К. Мамутова, В. В. Фінагіна, О. М. Серебрякова, А. В. Степаненка, А. І. Файнберга, А. В. Григоровича. Проте залишається ряд невирішених питань, що потребують подальших поглиблених досліджень, активних пошуків оптимальних механізмів та інструментів інвестиційного забезпечення ЖКГ.

Основний матеріал і результати. З формуванням в Україні основ ринкових відносин змінюється наукове розуміння сутності інвестицій, виникають та розвиваються суто ринкові підходи до їх оцінювання й прогнозування форм, методів та принципів здійснення інвестиційної діяльності. Представники різних економічних шкіл і теорій тривалий час намагалися встановити найбільш реалістичний механізм рівноваги між заощадженнями й інвестиціями [2]. Традиційно поняття інвестування розглядається як економічний процес, результати дії якого помітні через певний час, а отже, ефективність інвестування виявляється значно пізніше. До початку 90-х років минулого століття в Україні категорії «інвестиції» не знаходилося місця як у теорії, так і на практиці. Уперше це поняття у вітчизняній економічній літературі почали застосовувати замість поняття «капітальні вкладення». Інвестиції розглядалися як найважливіший економічний інструмент, який характеризував діяльність перш за все будівельного комплексу. У цьому випадку капітальні вкладення (іноді – інвестиції) аналізувались у двох аспектах: як економічна категорія і як процес, пов'язаний з рухом грошових коштів (ресурсів).

Так, Б. В. Губський у монографії «Інвестиційні процеси в глобальному середовищі», висвітлюючи найсуттєвіші характеристики процесів інвестування у національній економічній системі, дослідив шляхи і форми інвестиційної взаємодії на міжнародному та глобальному рівнях [2]. А. А. Пересада, спираючись на світовий досвід інвестування ринкової економіки, здійснив глибокий аналіз теоретичних засад прискорення інвестиційних процесів в Україні,

удосконалив, відповідно до сучасного стану економіки України, методологічну базу прийняття інвестиційних рішень щодо проектів, які принесуть найбільшу віддачу [6].

У цих дослідженнях також подано визначення категорій «інвестиції», «інвестиційна діяльність», «інвестиційний процес» і здійснено аналіз важелів державного впливу на інвестиційні процеси та впливу міжнародної інвестиційної діяльності на розвиток національних економік.

Крім того, в Україні визначення категорії інвестицій також знайшло своє відображення в Законі України від 18.09.1991 «Про інвестиційну діяльність» [3] та в Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» (від 22.05.1997) [4]. Проте варто зазначити, що в цих законах у поняття «інвестиція» вкладається різний зміст. Так, у Законі України «Про інвестиційну діяльність» ідеться про те, що інвестиціями є усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект».

Такі інвестиції можуть здійснюватися у вигляді [3]:

- коштів, цільових банківських вкладів, паїв, акцій та інших цінних паперів;
- рухомого й нерухомого майна (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);
- майнових прав інтелектуальної власності;
- сукупності технічних, технологічних, комерційних й інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»);
- прав користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інших майнових прав;
- інших цінностей.

Таке визначення носить синтетичний характер. По-перше, в ньому показано динамічний характер інвестицій, тобто розкривається взаємозв'язок, процес перетворення інвестиційних ресурсів у вкладення, витрати, і, по-друге, подано елементи класифікації інвестицій.

У Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», який на сьогодні втратив чинність [4], а також у Податковому кодексі, який вступив у дію 01.04.2011 [7], зазначено, що «інвестиція – це господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяють на капітальні, фінансові та реінвестиції».

Таке визначення дає дещо спрощене трактування інвестицій як господарської операції тому, що:

- по-перше, інвестиції – це не обмін активів на кошти чи майно, а, навпаки, вкладання коштів у фінансові, матеріальні та нематеріальні активи;
- по-друге, інвестиція – це не господарська операція, а капітал, кошти, які вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності;
- по-третє, у визначенні немає мети, заради чого здійснюється інвестування.

Розвиток інвестиційного проектування ЖКГ значною мірою залежить від ефективності мобілізації інвестиційних ресурсів та управління ними, а отже, потребує формування послідовності дій і комплексу інструментів, важелів впливу на процес удосконалення інвестиційного проектування ЖКГ, що дозволить активізувати інвестиційну діяльність у господарстві, зміцнити інвестиційний потенціал міста та збільшити обсяги інвестицій шляхом консолідації й активного задіяння всіх джерел інвестування, підвищення ефективності їх використання з метою здійснення регульовального впливу на розвиток міста.

Таким чином, активізація інвестиційної діяльності в ЖКГ потребує включення у цей процес інвестиційних ресурсів усіх потенційних суб'єктів його інвестування, що вимагає від органів місцевого самоврядування підвищення ефективності регулювання взаємовідносин суб'єктів інвестиційної діяльності в господарстві міста.

Постає необхідність не лише у раціональному формуванні та ефективному розподілі загальних потреб в інвестиційних ресурсах господарства і виборі оптимальної структури джерел їх залучення, а й в узгодженні даних управлінських рішень із вимогами суб'єктів інвестування ЖКГ щодо рентабельності та ризикованості інвестицій.

Згідно з даними Міністерства будівництва і житлово-комунального господарства, рівень зносу об'єктів комунальної інфраструктури за окремими населеними пунктами досягає 70 – 80%, і при цьому щорічно рівень зносу збільшується на 2 – 3%. Виходячи із цієї оцінки, загальна потреба житлово-комунальної інфраструктури в інвестиціях на повне відновлення основних фондів становить 40 млн дол. США. Єдиний суб'єкт, який у сучасних умовах реально міг би взяти на себе відповідальність за модернізацію та розвиток житлово-комунального сектора, не без допомоги держави, звичайно, – це великий бізнес. З позицій економічної привабливості комунальні об'єкти і підприємства ЖКГ є надзвичайно привабливою сферою інвестування для великого бізнесу, а повна оплата житлово-комунальних послуг населенням створює фінансові передумови для приватних інвестицій у ЖКГ. Високий рівень зносу основних фондів усе ж таки не є серйозною перешкодою, а скоріше означає для інвестора можливість отримання більшої економії та більшої віддачі від інвестицій. Основні проблеми тут виникають через відсутність стійких правил гри, які гарантували б окупність інвестицій і можливість стабільної роботи на період дії договору [8].

Визнаючи важливість ролі великого бізнесу в розвитку житлово-комунального сектора, слід урахувувати численні суперечності й конфлікти, що виникають у процесі інвестування. Конфлікти та компроміси між бізнесом і владою поступово формуватимуть реальне інституційне середовище в ЖКГ. Тут важливо визначитися, які моделі потрібно використовувати для такої взаємодії, і сформулювати необхідне правове середовище.

У сучасних умовах важливим механізмом реалізації економічних інтересів бізнесу в ЖКГ виступає державно-приватне партнерство (ДПП), що розкриває особливості взаємодії влади та бізнесу. На рис. 1 наведено схему підготовки інвестиційних проектів ДПП у ЖКГ.

Рис. 1. Схема підготовки інвестиційних проектів ДПП у ЖКГ

При різноманітні форм участі бізнесу в ЖКГ особлива роль має належати органам державної влади. Організація стабільної роботи об'єктів життєзабезпечення населених пунктів – це обов'язок органів державної влади незалежно від того, у якій власності перебувають об'єкти і на яких умовах обслуговуються [9]. Тому контроль органів державної влади за життєво важливими та стратегічними об'єктами ЖКГ не має бути втрачений. На відміну від інших ринків послуг, на ринку житлово-комунальних послуг мають бути забезпечені доступність інформації про господарську діяльність підприємств, контроль за інвестиційними проектами, прозоре тарифне регулювання. Тільки так вдасться забезпечити баланс інтересів усіх зацікавлених сторін: споживачів, господарюючих суб'єктів і влади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ореховська, О. В. Методика аналізу інвестиційного забезпечення ЖКГ міста / О.В. Ореховська // Економічні науки : зб. наук. пр. – Луцьк, 2008. – Вип.5. – С. 79 – 94. – (Серія : облік і фінанси).
2. Губський, Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі: монографія / Б.В. Губський. – К.: Наукова думка, 1998. – 390 с.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua/go/1560-12.
4. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/94-вр.
5. Кириченко, О. А. Інвестування: підручник / О. А. Кириченко, С. А. Єрохін. – К.: Знання, 2009. – 573 с. ISBN 978-966-346-615-6.
6. Пересада, А. А. Управління інвестиційним процесом: монографія / А. А. Пересада. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
7. Податковий кодекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
8. Герасимчук, З. В. Формування механізму інвестиційного забезпечення житлово-комунального господарства міста / З. В. Герасимчук, О. В. Ореховська // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: інноваційний розвиток регіональних суспільних систем: зб. наук. пр. – Львів, 2008. – Вип. 5. – С.198 – 212.
9. Шевська, О. І. Механізми фінансового оздоровлення житлово-комунального господарства України / О. І. Шевська // Економіка та держава. – 2009. – № 2. – С. 94 – 97.

УДК 332.122

Завісна Наталія Станіславівна, доктор економічних наук, доцент. Науково-дослідний економічний інститут, м. Київ. **Інвестиційне проектування в системі житлово-комунального господарства регіону.** Розглянуто проблеми практичного здійснення інвестиційного проектування в системі житлово-комунального господарства регіону. Запропоновано схему підготовки інвестиційних проектів у житлово-комунальному господарстві з використанням механізму державно-приватного партнерства.

Ключові слова: інвестиційне проектування, житлово-комунальне господарство, інвестиційне проектування.

УДК 332.122

Завизена Наталья Станиславовна, доктор экономических наук, доцент. Научно-исследовательский экономический институт, г. Киев. **Инвестиционное проектирование в системе жилищно-коммунального хозяйства региона.** Рассмотрены проблемы практического осуществления инвестиционного проектирования в жилищно-коммунальном хозяйстве. Предложена схема подготовки инвестиционных проектов в жилищно-коммунальном хозяйстве с использованием механизма государственно-частного партнерства.

Ключевые слова: инвестиционное проектирование, жилищно-коммунальное хозяйство, инвестиционное проектирование.

UDC 332.122

Zavizena Natalia S., Doctor of Economics, Associate Professor. Economics Research Institute, Kyiv. **Investments planning in the housing and communal services system of the region.** The article is dedicated to the problems of practical investment planning in the housing and communal services. The scheme of preparing investment projects in the housing and communal services using the mechanism of government and private partnership has been suggested.

Keywords: investment planning, housing and utilities, the investment design.